

PAKIET MATERIAŁÓW DYDAKTYCZNYCH

do kształcenia na odległość dla nauczycieli
języka niemieckiego w szkołach podstawowych

Aneta Bródka

Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli
w Kielcach

Projekt „Wsparcie placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych w realizacji zadań związanych z przygotowaniem i wsparciem nauczycieli w prowadzeniu kształcenia na odległość”

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

WSTĘP

Specyfika edukacji zdalnej

W czasach przed pandemią niewielu¹ nauczycieli/nauczycielek języka niemieckiego miało doświadczenie w prowadzeniu zajęć zdalnych. Jeśli już ktoś decydował się na wdrożenie tego sposobu nauczania, był to wybór świadomy (nie z konieczności), a nauczyciele/nauczycielki prowadzący takie zajęcia zazwyczaj należeli do grupy entuzjastów nowych technologii.

W czasie pandemii cała kadra oświatowa musiała przestawić się na zupełnie inny sposób pracy. Wszyscy na bieżąco uczyli się nowych umiejętności technologicznych, metodycznych, organizacyjnych. Jednym z kluczowych pytań, na które każdy poszukiwał i w dalszym ciągu poszukuje odpowiedzi, jest skuteczność edukacji zdalnej, co wiąże się z jej ograniczeniami (np. brak kontaktu wzrokowego z uczniami/uczennicami, jeśli klasa nie pracuje przy włączonych kamerach; niewielka samodzielność uczniów/uczennic w wykonywaniu zadań; spadek motywacji).

Nauczyciele/nauczycielki języka niemieckiego stanęli przed szczególnym wyzwaniem nauki języka obcego. Uczniowie/uczennice szkół podstawowych rozpoczynający naukę języka niemieckiego w siódmej klasie potrzebują dużego wsparcia w stawianiu pierwszych kroków w pisaniu i czytaniu w języku obcym, a brak bezpośredniego kontaktu może potęgować te trudności.

Na co zatem należy zwrócić uwagę, aby edukacja zdalna na języku niemieckim okazała się dla nauczycieli/nauczycielek i uczniów/uczennic skuteczna i satysfakcjonująca?

1. Szkoła powinna wybrać **jedną platformę** do pracy wspólną dla całej szkoły. Tylko w ten sposób uczniowie/uczennice nie będą na każdej lekcji zmieniali środowiska i narzędzi pracy w zależności od technologii wybranej przez nauczyciela/nauczycielkę. Poza tym, pracując w tym samym środowisku, nauczyciele/nauczycielki będą mogli uczyć się od siebie nawzajem i wymieniać doświadczeniami.

¹ Brak dokładnych ilościowych danych na ten temat. Dane liczbowe na temat ogólnej liczby nauczycieli/nauczycielek pracujących zdalnie przed pandemią znajdują się w raporcie: Gajderowicz T., Jakubowski M., (2020), *Cyfrowe wyzwania stojące przed polską edukacją*, Warszawa: Polski Instytut Ekonomiczny, dostępny online, https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2021/02/Raport-PIE-Cyfrowe_wyzwania.pdf [dostęp 9.07.21].

2. Należy wybrać **synchroniczny sposób pracy** (czyli interakcja w czasie rzeczywistym) tam, gdzie jest to technicznie możliwe. Taki sposób prowadzenia zajęć pozwala na ustne porozumiewanie się w języku niemieckim między nauczycielem/nauczycielką a uczniami/uczennicami oraz między uczniami/uczennicami.
3. Skuteczność pracy na lekcji można również osiągnąć poprzez korzystanie z **wielu możliwości technicznych wybranych platform i narzędzi** (np.: praca w pokojach, współdzielenie dokumentu, jednoczesna praca na wirtualnej tablicy nad rozwiązaniem jakiegoś zadania). Pozwala to nauczycielowi/nauczycielce na takie prowadzenie lekcji, które angażuje ucznia/uczennicę, klasa może pracować w mniejszych grupach, tworzyć wspólne rozwiązania itd. Ograniczenie się na lekcji do wykorzystania tylko mikrofonu (nawet bez kamery) często może prowadzić do niewielkiej aktywności uczniów/uczennic.

W pracy w pokojach, która jest odpowiednikiem pracy w grupach na lekcji stacjonarnej, najważniejszy jest dobór zadania edukacyjnego oraz sposób zaprezentowania go. Ćwiczenie do pracy w grupach powinno być zadaniem otwartym (np.: Podaj co najmniej sześć sposobów, aby zepsuć wakacyjny wyjazd ze znajomymi). Każdy członek grupy może być wtedy aktywny, proponować własne pomysły, selekcjonować informacje, dyskutować itd. Aby zapobiec sytuacji, w której efekty pracy grupy przedstawia zawsze najlepszy językowo uczeń/uczennica, nauczyciel/nauczycielka może przed rozpoczęciem pracy w pokojach poinformować, że to wyznaczy osobę do prezentacji lub cała grupa będzie prezentowała rezultaty swojej pracy (np. każdy jakiś fragment ćwiczenia). Wszyscy muszą się wtedy zmobilizować i przygotować. W ten sposób nauczyciel/nauczycielka zyskuje jedną z wielu okazji do mówienia w języku obcym na lekcji oraz wprowadza indywidualizację uczenia się (każdy mówi na swoim poziomie).

4. W przygotowaniu lekcji należy zwrócić szczególną uwagę na **przemyślany dobór narzędzi technologicznych pod kątem ich przydatności w osiągnięciu celu lekcji**. Jest dostępnych wiele różnorodnych aplikacji, które wspierają proces uczenia się, zatem zadaniem nauczyciela/nauczycielki pozostaje odpowiednie dopasowanie narzędzi do umiejętności, której chcemy uczniów/uczennicę nauczyć na lekcji.

5. Więcej nie zawsze oznacza lepiej. Z punktu widzenia efektywności procesu uczenia się **korzystniejsze jest stosowanie kilku wybranych aplikacji** (nawet tylko dwóch lub trzech) na lekcji zamiast pięciu lub sześciu, jeśli ich użycie jest przez nauczyciela/nauczycielkę dokładnie przemyślane, ćwiczenia są ciekawe, materiały starannie przygotowane, a nauczyciel/nauczycielka sprawnie się nimi posługuje.
6. **Modyfikacja programów nauczania** w największym stopniu **powinna dotyczyć metod pracy oraz sposobów monitorowania i oceniania postępów**. Metody i formy pracy należy zamienić na możliwe w pracy zdalnej (np.: korzystanie z różnych aplikacji, praca w pokojach, dokumenty współdzielone, wirtualne tablice, przesyłanie przez uczniów/uczennice nauczycielowi/nauczycielce plików dźwiękowych z nagraniami własnych wypowiedzi). W ocenianiu należy ograniczyć ocenianie stopniem na rzecz udzielania informacji zwrotnej oraz oceny koleżeńskiej i samooceny. Aby taka forma oceniania sprzyjała procesowi uczenia się, nauczyciel/nauczycielka podaje lub wypracowuje z uczniami/uczennicami kryteria do danego zadania. Według nich nauczyciel/nauczycielka lub uczniowie/uczennice (w przypadku samooceny lub oceny koleżeńskiej) mogą udzielać informacji zwrotnej, dzięki której uczniowie/uczennice będą wiedzieli, co zrobili dobrze, co muszą poprawić (indywidualizacja nauczania). Uczniowie/uczennice z trudnościami unikną sytuacji porównywania ocen wyrażonych stopniem, co w sytuacji kolejnej gorszej oceny bardzo ich demotywuje, a nauczyciel/nauczycielka zderza się z problemem słabnącej motywacji u uczniów/uczennic z trudnościami w uczeniu się. Uczniom/uczennicom bardzo dobrym można zaproponować kryteria „doskonałej” pracy i w ten sposób wykorzystać ich ambicje i potencjał.
7. **W modyfikacji programów nauczania w zakresie treści** w przypadku języka niemieckiego jako przedmiotu do wyboru na egzaminie ósmoklasisty nauczyciel/nauczycielka powinien **uwzględnić zmiany w wymaganiach egzaminacyjnych** (opracowane ze względu na pandemię COVID-19) i realizować w szczególnym stopniu te tematy, które mogą wystąpić na egzaminie.
8. Edukacja zdalna została wprowadzona z dnia na dzień, dlatego wielu nauczycieli/nauczycielek musiało nauczyć się nowych umiejętności „w biegu”.

W sytuacji tak szybkich zmian dobrze jest **tworzyć grupy wymiany doświadczeń i pomysłów na platformie szkoły lub w mediach społecznościowych**. Nauczyciele/nauczycielki odnajdują tam skuteczne rozwiązania wielu problemów, pomysły na ciekawe ćwiczenia, ale – co wydaje się najważniejsze ze względów emocjonalnych – przynależą do społeczności, która wspólnie się uczy od siebie. Można być ekspertem w jednym temacie i uczącym się w innym.

9. **Nie należy się zrażać trudnościami technicznymi** – jeśli jakaś aplikacja nie działa w danym momencie lekcji, nie oznacza to, że nauczyciel/nauczycielka powinien zrezygnować z jej używania na zawsze. Prawdopodobnie na kolejnych lekcjach będzie działała prawidłowo (takie „awarie” to zazwyczaj jednostkowe przypadki), a praca z aplikacjami na lekcji zdalnej stanie się codziennością. Szybka rezygnacja z wykorzystania rozwiązań technologicznych może skutkować nudnymi lekcjami, które nikogo nie satysfakcjonują.
10. **Aplikacje bardzo pomagają w indywidualizacji procesu nauczania** na lekcjach języka niemieckiego. Każdy uczeń/uczennica może się nauczyć słówek przy pomocy fiszek w swoim tempie, powtarzając te, które sprawiają szczególne trudności, a pomijając te, które już umie. Nauczyciel/nauczycielka może polecić, aby uczniowie/uczennice ćwiczyli tyle, aż osiągną dwa razy z rzędu poziom znajomości słówek 70%. Dzięki aplikacjom nauczyciel/nauczycielka może szybko przygotować zadania dla uczniów/uczennic mniej i bardziej zaawansowanych językowo, bez konieczności czasochłonnego kserowania kilku wersji ćwiczeń. Jest to szybki i wygodny sposób pracy w trakcie lekcji. Ćwiczenia przygotowane na różne poziomy zaawansowania językowego sprawdzą się doskonale jako zadanie domowe. Uczniowie/uczennice mogą przygotować ćwiczenia dla swoich kolegów/koleżanek i przy tym również uczyć się języka niemieckiego. Warto rozważyć wykorzystanie smartfona do wykonania zadań językowych, np. Sfotografuj widok za oknem twojego pokoju i prześlij wraz z opisem do nauczyciela/nauczycielki.
11. **Dla wielu nauczycieli/nauczycielek wyzwaniem jest niesamodzielność uczniów w trakcie pisania sprawdzianów**. Dobrym rozwiązaniem jest sprawdzanie umiejętności zadaniami otwartymi. Nauczyciel/nauczycielka

uniknie wtedy „spółdzielni uczniowskiej”, w której wszyscy piszą wspólnie test, a oceny z niego są nierzetelne. Samodzielne pisanie odpowiedzi do pytań otwartych daje szansę uczniowi/uczennicy na weryfikację swoich umiejętności w zakresie tworzenia tekstów w języku niemieckim. Nie zawsze chodzi o dłuższe wypowiedzi, pisanie nawet krótkich zdań wymaga wielu operacji myślowych z wyższych poziomów taksonomii Benjamina Blooma i pozwala lepiej opanować język.

12. Lekcja zdalna to lekcja z określonymi zasadami zachowania, nieco odmiennymi od reguł panujących na lekcji stacjonarnej.

Nauczyciel/nauczycielka może wypracować z uczniami własną netykietę w języku niemieckim (np. gdy ktoś odpowiada – zawsze ma włączoną kamerkę; zawsze dziękujemy nauczycielowi/nauczycielce za materiały przesłane po lekcji). Będzie to bardzo naturalne wykorzystanie języka obcego w tworzeniu autentycznych zasad zachowania, których potem uczniowie/uczennice (czyli twórcy zasad) będą przestrzegali.

Edukacja zdalna staje się bardzo ważnym etapem w rozwoju zawodowym nauczyciela/nauczycielki. W unikatowy sposób łączy umiejętności metodyczne i technologiczne, stanowi niepowtarzalne wyzwanie w obszarze wychowawczym i organizacyjnym. Dla uczniów/uczennic jest szansą na zdobywanie samodzielności w organizacji procesów uczenia się. Jest także okazją do budowania relacji w „zdalnej szkole”, a przede wszystkim jest uczeniem się odpowiedzialności za własny rozwój społeczny i edukacyjny.

SCENARIUSZ LEKCJI/ZAJĘĆ ZDALNYCH

Temat: Mein Lieblingssport

Klasa: VII

Etap edukacyjny: II

Podstawa programowa – wersja II.2

Cele kształcenia – wymagania ogólne

III. Tworzenie wypowiedzi

Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

- I. Uczeń/uczennica posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
 - 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, uprawianie sportu).
- V. Uczeń/uczennica tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, wpis na blogu):
 - 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
 - 4) przedstawia upodobania;
 - 6) wyraża uczucia i emocje.
- VI. Uczeń reaguje w typowych sytuacjach:
 - 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia.
- X. Uczeń/uczennica dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów,

prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym).

XI. Uczeń/uczennica współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych pracach projektowych).

XIII. Uczeń/uczennica stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystanie środków niewerbalnych).

Cele szczegółowe lekcji/zajęć w języku ucznia/uczennicy

- uzyskam i przekażę informacje dotyczące uprawiania ulubionej dyscypliny sportowej,
- opiszę uprawianie ulubionej dyscypliny sportowej.

Kryteria sukcesu

- zadaję pytania dotyczące uprawiania ulubionego sportu,
- udzielam odpowiedzi na zadawane pytania dotyczące uprawiania ulubionego sportu,
- tworzę krótki (5–6 zdań) tekst pisemny na temat uprawianej przez siebie lub kogoś innego ulubionej dyscypliny sportowej.

Metody pracy, techniki stosowane podczas lekcji/zajęć

- praca na platformie MS Teams (lub innej z możliwością pracy w pokojach, na czacie oraz udostępniania uczniom/uczennicom zadania),
- praca indywidualna,
- praca w małych grupach (w pokojach),
- praca na forum,
- prezentacja.

Środki dydaktyczne i zasoby do wykorzystania w czasie lekcji/zajęć, w tym wykorzystanie TIK

- ćwiczenie w aplikacji Learning Apps,
- ankieta w aplikacji Mentimeter,
- karta pracy.

Przewidywany czas:

45 minut

Proponowany przebieg lekcji

Temat lekcji: Mein Lieblingssport

Nauczyciel/nauczycielka przedstawia cele lekcji i kryteria sukcesu.

Ćwiczenie 1. Powtórzenie słownictwa z poprzedniej lekcji (ok. 5 min)

Nauczyciel/nauczycielka udostępnia uczniom/uczennicom link do ćwiczenia w aplikacji Learning Apps (tytuł ćwiczenia: Sport) <https://learningapps.org/21009333>. Uczniowie/uczennice wykonują zadanie indywidualnie. Nauczyciel/nauczycielka może ustalić, że każdy uczeń/każda uczennica może zakończyć ćwiczenie, jeśli potrafi podać nazwy dyscyplin sportowych bez patrzenia na podpisy (np. prawidłowo podaje sześć z siedmiu słówek). Polecenie w ćwiczeniu zawiera wskazówkę, co należy robić w przypadku udzielenia błędnej odpowiedzi.

Ryc. 1. Aplikacja Learning Apps, ćwiczenie Sport. Opracowanie własne

Ćwiczenie 2. Wprowadzenie do tematu – ok. 5 minut

Nauczyciel/nauczycielka prosi uczniów o uzupełnienie ankiety przygotowanej przed lekcją w aplikacji Mentimeter. Uczniowie wchodzą na stronę www.menti.com, wpisują kod podany przez nauczyciela/nauczycielkę i odpowiadają na pytanie z ankiety. Aplikacja Mentimeter podaje kod dostępu, który jest ważny kilka dni – dlatego scenariusz nie zawiera linku z dostępem do ćwiczenia. Nauczyciel/nauczycielka wpisuje poniższe treści samodzielnie i udostępnia uczniom.

Tytuł ankiety: Wie sportlich ist unsere Klasse?

Pytanie: Wie gern machst du Sport?

Odpowiedzi do wyboru:

- sehr gerne
- gerne
- nicht so gerne
- nie

Po udzieleniu odpowiedzi przez uczniów/uczennice nauczyciel/nauczycielka prezentuje wyniki ankiety i zadaje pytania:

- Wie viel Prozent machen Sport sehr gerne und gerne?
- Wie viel Prozent machen Sport nicht so gerne oder nie?
- Ist eure Klasse sportlich? Was meint ihr?

Uczniowie/uczennice odpowiadają indywidualnie. Nauczyciel/nauczycielka może losować patyczki z imionami uczniów/uczennic, którzy będą odpowiadać.

Po zakończonym ćwiczeniu nauczyciel/nauczycielka przechodzi do wprowadzania nowego słownictwa poprzez przygotowaną w dowolnym formacie (np. plik Word, Power point) listę słówek i wyrażzeń – ok. 5 minut:

- Sport treiben
- der Sportler
- sportlich
- das Training
- trainieren
- einmal, zweimal, dreimal pro Woche
- jeden Tag
- Sport macht mich glücklich, zufrieden, fit.
- Sport macht mir Spaß.

Ćwiczenie 3. Uzyskiwanie i przekazywanie informacji – ok.10 minut

Nauczyciel/nauczycielka prezentuje uczniom/uczennicom Kartę pracy (tabelę zamieszczoną w pliku Word, np.: w Zadaniach na platformie MS Teams) i prosi o sformułowanie pytań na podstawie nagłówków tabeli dotyczących ich ulubionej dyscypliny. Jeśli uczeń/uczennica nie uprawia sportu, wciela się w rolę wybranego sportowca. Uczniowie/uczennice zapisują pytania w zeszytach.

Name	Sport?	Wie oft?	Warum?	Gerne?	Teuer?

Załącznik 1. Karta pracy do ćwiczenia 3. Opracowanie własne

Przykładowe pytania potrzebne do uzupełnienia tabeli:

- Was ist dein Lieblingssport?
- Wie oft trainierst du?
- Warum treibst du Sport?
- Machst du dein/jedes Training gerne?
- Ist dein Lieblingssport teuer?

Nauczyciel/nauczycielka dzieli uczniów/uczennice na grupy trzyosobowe (praca w pokojach) i prosi o uzupełnienie tabeli przez każdego ucznia/uczennicę poprzez wzajemne zadawanie pytań.

Uczniowie/uczennice po zakończeniu dialogów wracają na spotkanie główne. Nauczyciel/nauczycielka prosi wybranych uczniów/uczennice o przedstawianie wyników tabeli w formie krótkiej wypowiedzi ustnej, np. Tomek spielt gern Tennis, dreimal pro Woche. Tennis macht Tomek Spaß, es ist aber teuer. Tomek macht das gerne.

Jeśli uczeń/uczennica nie uprawia sportu, wciela się w wybraną postać sportowca i podaje jego imię na początku wypowiedzi, np. Ich bin Iga Świątek.

Ćwiczenie 4. Tworzenie wypowiedzi pisemnej – ok. 20 minut

Nauczyciel/nauczycielka prosi uczniów o napisanie tekstu.

Temat wypowiedzi pisemnej: Mein Lieblingssport

Nauczyciel/nauczycielka prezentuje uczniom/uczennicom kryteria do zadania, które są cały czas widoczne dla uczniów/uczennic w trakcie wykonywania zadania.

Kryteria do zadania:

- Tekst zawiera co najmniej 5 słówek/wyrażeń poznanych na dzisiejszej lekcji.
- Słówka/wyrażenia użyte są we właściwym kontekście.
- Tekst jest napisany poprawnie gramatycznie, w pierwszej osobie liczby pojedynczej.
- Jeśli nie jest to opis własnej dyscypliny sportowej, na początku należy się przedstawić.
- Tekst kończy się podsumowaniem (np.: Sport jest tani/drogi, sprawia mi satysfakcję).

Uczniowie/uczennice, którzy/które nie uprawiają sportu mogą wybrać postać znanego sportowca i formułują wypowiedź z jego perspektywy (pierwsza osoba liczby pojedynczej). Uczniowie/uczennice piszą tekst w formacie Word i przesyłają mailem koledze/koleżance, z którym/którą siedzą w ławce na lekcji stacjonarnej.

Następnie uczniowie/uczennice sprawdzają nawzajem swoje prace i potem odsyłają autorom/autorkom (ocena koleżeńska). Nauczyciel/nauczycielka proponuje zasady oceny koleżeńskiej:

1. Odnieś się do każdego z kryteriów – zaznacz plus (praca zgodna z kryterium) i/lub minus (praca niezgodna z kryteriami).
2. Sprawdź poprawność językową – podkreśl błędy, które zauważysz, nie poprawiaj ich.
3. Nie stawiaj stopnia.

Praca domowa: Popraw swoją pracę (jeśli to konieczne) zgodnie ze wskazówkami kolegi/koleżanki i odeślij do nauczyciela/nauczycielki do dnia [data]. Naucz się słówek/wyrażeń z dzisiejszej lekcji.

Ewaluacja zajęć

Odnieś się do kryteriów lekcji (samoocena) – ok. 1 minuty.

Nauczyciel/nauczycielka prezentuje poszczególne kryteria lekcji, uczniowie/uczennice wpisują na czacie np. emoji „kciuk do góry”, jeśli uczeń/uczennica uważa, że kryterium jest spełnione; „kciuk w dół” – jeśli nie; „kciuk w poziomie” – częściowo. Nauczyciel/nauczycielka monitoruje poszczególne odpowiedzi. W przypadku słabszego opanowania danej umiejętności u większej grupy uczniów wraca do niej na kolejnej lekcji. W przypadku pojedynczych informacji o niespełnieniu kryterium nauczyciel/nauczycielka proponuje inne metody pracy indywidualnej (np. inne ćwiczenia w aplikacjach).

Bibliografia

Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Dz.U. z 2017 r. poz. 356.

Załączniki

Karta pracy do ćwiczenia 3.